

Europos Sąjungos
Taryba

Briuselis, 2018 m. lapkričio 14 d.
(OR. en)

14328/18

CLIMA 223
ENV 770
ENER 384
IND 350
COMPET 783
MI 849
ECOFIN 1056
TRANS 550
AGRI 557

PRIDEDAMAS PRANEŠIMAS

nuo:	Europos Komisijos generalinio sekretoriaus, kurio vardu pasirašo direktorius Jordi AYET PUIGARNAU
gavimo data:	2018 m. lapkričio 12 d.
kam:	Europos Sąjungos Tarybos generaliniam sekretoriui Jeppe TRANHOLMUI- MIKKELSENI
Komisijos dok. Nr.:	COM(2018) 738 final
Dalykas:	KOMISIJOS ATASKAITA EUROPOS PARLAMENTUI IR TARYBAI dėl ES prisitaikymo prie klimato kaitos strategijos įgyvendinimo

Delegacijoms pridedamas dokumentas COM(2018) 738 final.

Pridedama: COM(2018) 738 final

Briuselis, 2018 11 12
COM(2018) 738 final

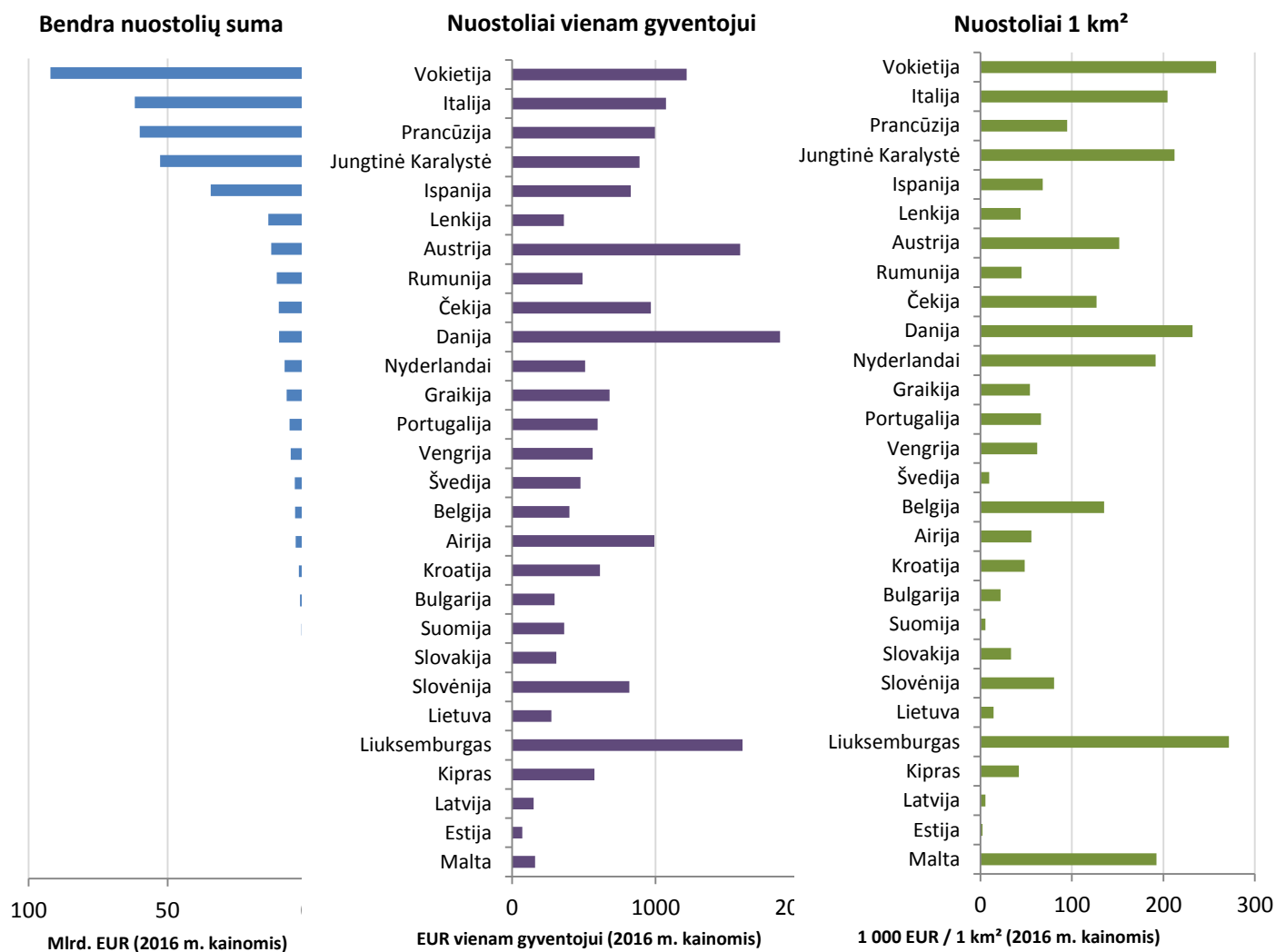
KOMISIJOS ATASKAITA EUROPOS PARLAMENTUI IR TARYBAI

dėl ES prisitaikymo prie klimato kaitos strategijos įgyvendinimo

{SEC(2018) 472 final} - {SWD(2018) 460 final} - {SWD(2018) 461 final}

1. ĮVADAS

Trys iš keturių Europos Sąjungos piliečių mano, kad klimato kaita – labai rimta problema. Vykstantys klimato pokyčiai jau daro didelio masto poveikį ekosistemoms, ekonomikos sektoriams, žmonių sveikatai ir gerovei Europoje. Bendra 1980–2016 m. Europoje dėl oro ir kitų su klimatu susijusių ekstremalių reiškinių patirtų ekonominių nuostolių suma siekia daugiau kaip 436 mlrd. EUR. Jų pasiskirstymas ES valstybėse narėse apibūdinamas taip¹:

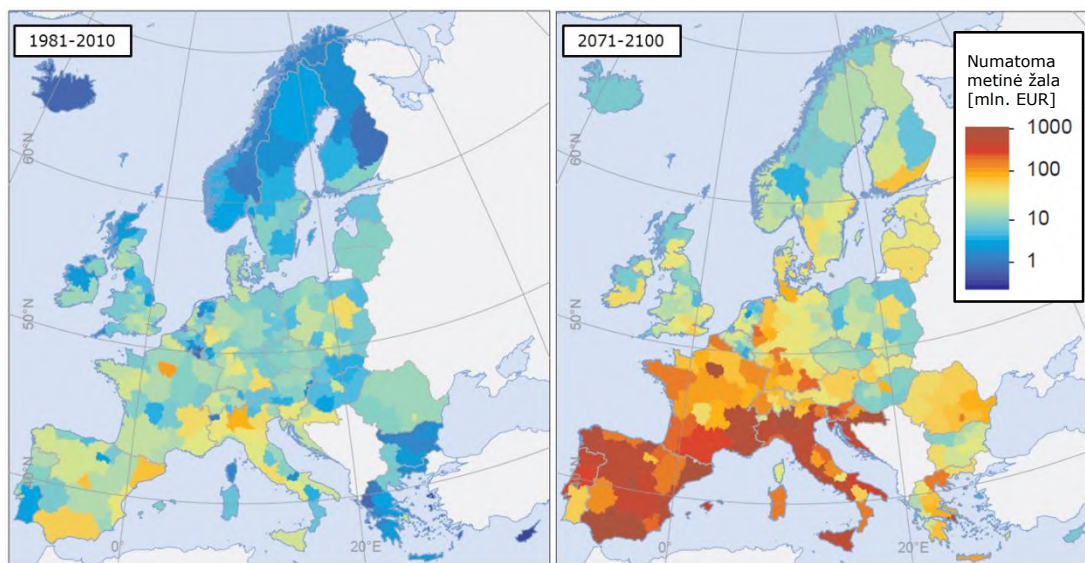

scenarijų vien dėl klimato kaitos metinė žala Europos ypatingos svarbos infrastruktūros objektams iki šio šimtmečio pabaigos gali padidėti dešimt kartų (t. y. nuo dabartinės

¹ 2017 m. Europos aplinkos agentūros (EAA) ataskaita Nr. 15/2017 „Prisitaikymas prie klimato kaitos ir nelaimių rizikos mažinimas Europoje“ (angl. *Climate change adaptation and disaster risk reduction in Europe*), atnaujinta 2018 m., EAA paskelbus Ekstremalių oro ir su klimatu susijusių reiškinių poveikio EEE valstybėse narėse rodiklį. Šalims padarytos žalos skirtumų iš dalies atsiranda dėl nevienodo duomenų teikimo lygio į tyrimą įtrauktose šalyse. Reikia pažymėti, kad daugiau kaip 70 proc. žalos sukėlė tik 3 proc. visų reiškinių, apie kuriuos buvo pranešta.

3,4 mlrd. EUR sumos iki 34 mlrd. EUR)². Daugiausia nuostolių patirtų pramonės, transporto ir energetikos sektoriai.

Numatoma metinė klimato kaitos žala ypatingos svarbos infrastruktūros objektams Europos regionuose iki šio šimtmečio pabaigos (mln. EUR)³

Iš šių žalos ypatingos svarbos infrastruktūros objektams žemėlapių matyti tam tikra tendencija – apskritai klimato kaitos poveikis įvairiuose Europos regionuose bus nevienodas tiek laiko, tiek vietos požiūriu.⁴

- Viduržemio jūros regionas labiau nukentės nuo tokių reiškinių kaip su karščiu susijęs žmonių mirštamumas, vandens tiekimo apribojimai, buveinių nykimas, energijos poreikis vėsinimo reikmėms ir miškų gaisrai poveikio;
- remiantis didelio išmetamųjų teršalų kiekio scenarijumi (pagal kurį 2081–2100 m. pasaulio temperatūra padidės 3,2–5,4 °C)⁵, pakrantės regionai iki 2050 m. per metus gali patirti apytiksliai 39 mlrd. EUR, o šio amžiaus pabaigoje – 960 mlrd. EUR ekonominių nuostolių⁶;
- iš preliminarinių duomenų matyti, kad, net jeigu visuotinis atšilimas neviršys Paryžiaus susitarimu nustatytos 2 °C ribos, Europoje gerokai sumažės Alpių regiono tundros ekosistemos. Alpių regiono tundra ne tik atlieka vieną iš pagrindinių vaidmenų vandens reguliavimo ir žmonėms vartoti skirtu gėlo vandens tiekimo srityse, bet ir padeda išlaikyti turizmą ir kaimo bendruomenes, taip pat buveinėmis aprūpina tik Europoje aptinkamas endemines rūšis.

² Forzieri et al. (2018), *Escalating impacts of climate extremes on critical infrastructures in Europe*, *Global Environmental Change* 48, 97–107, Europos Komisijos Jungtinio tyrimų centro tyrimas.

³ Forzieri et al. (2018), *Escalating impacts of climate extremes on critical infrastructures in Europe*, *Global Environmental Change* 48, 97–107.

⁴ Toliau pateikiami pavyzdžiai nustatyti įgyvendinant Europos Komisijos projektą PESETA, <https://ec.europa.eu/jrc/en/peseta>.

⁵ Tarpyvyriausybines klimato kaitos komisijos (angl. IPCC) 8.5 tipinės koncentracijų trajektorijos (angl. RCP 8.5) ir 5 bendros socialinės ir ekonominės trajektorijos (angl. SSP5) scenarijų derinys.

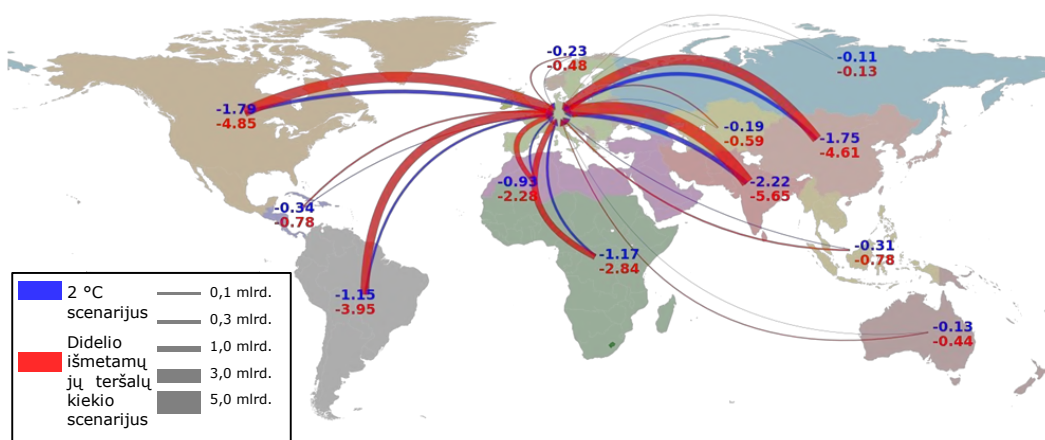
⁶ Voudoukas et al. (2018), *Climatic and socioeconomic controls of future coastal flood risk in Europe*, *Nature Climate Change* 8: 776–780.

Iš praėjusių vasarą Švedijoje kilusių gaisrų matyti, kad, nepaisant modeliavimo ir prognozių, nė viena Europos šalis nėra apsaugota nuo klimato kaitos padarinių.

Daugėja įrodymų, kad dėl tokių reiškinių kaip, pavyzdžiui, prekyba, tarptautiniai finansiniai srautai, migracija⁷ ir saugumas Europa taip pat nėra apsaugota nuo klimato kaitos poveikio, atsirandančio už jos ribų. Dėl daugybės sudėtingų ir visuotinių asmenų, ekosistemų ir ekonomikos sistemų tarpusavio sąsajų su klimatu susijusi rizika nepaiso sienų. Jei, siekiant mažinti tarpvalstybinę riziką, prisitaikymas prie klimato kaitos laikomas visuotine viešąja gėrybe, gali atsirasti galimybių stiprinti tarptautinį bendradarbiavimą atsparumo klausimais⁸. Padėdamos prisitaikyti kitiems, šalys paramos teikėjos taip pat padeda sau.

Komisija yra sukaupusi tam tikrų pradinių duomenų apie tai, kaip, vykdant tarptautinę prekybą (importą ir eksportą), kituose pasaulio regionuose atsirandantis klimato kaitos poveikis gali turėti įtakos Europai. Toliau pateikiame žemėlapyje įvertinami metinio ES BVP nuostoliai (mlrd. EUR) dėl kituose pasaulio regionuose atsirandančio klimato kaitos poveikio, vykdant tarptautinę prekybą. Įvairiems regionams priskirti skaičiai atspindi nuostolius, kurių iki šio šimtmečio pabaigos būtų patirta laikantis didelio išmetamųjų teršalų kiekio scenarijaus (pažymėta raudona spalva) ir 2 °C temperatūros pasaulyje scenarijaus (pažymėta mėlyna spalva). Į šį vertinimą įtrauktos tik keturios sritys: darbo našumas, žemės ūkis, energetika ir upių potvyniai.

Klimato kaitos poveikio kituose pasaulio regionuose padariniai metiniam ES BVP (mlrd. EUR) vykdant tarptautinę prekybą (importą ir eksportą)⁹

Šio tarpvalstybinės prekybos poveikio dydį lemia du veiksniai:

1. klimato kaitos poveikio stiprumas kituose pasaulio regionuose ir
2. šių regionų ir ES tarpusavio prekybos apimtis¹⁰.

⁷ 2017 m. Europos aplinkos agentūros ataskaita Nr. 1/2017 „Klimato kaita, poveikis ir pažeidžiamumas Europoje 2016 m.“ (angl. *Climate change, impacts and vulnerability in Europe 2016*).

⁸ Žr., pvz., Benzie et al (2018), *Meeting the global challenge of adaptation by addressing transboundary climate risk: A joint collaboration between SEI, IDDRI, and ODI. Discussion Brief*, Stokholmo aplinkos institutas, Stokholmas.

⁹ Šaltinis – Europos Komisija, Jungtinio tyrimų centro projektas PESETA, 2018 m.

Iš šio žemėlapiu matyti, kad Europos Sąjungai didžiausią neigiamą įtaką darytų poveikis Šiaurės ir Pietų Amerikoje ir Pietų Azijoje. Iš keturių vertintų sričių didžiausią tarpvalstybinį poveikį daro žemės ūkis, o po jo – darbo našumas. Pavyzdžiui, jei dėl klimato kaitos sumažėja ES prekybos žemės ūkio produktais partnerio pajamos, jo BVP sumažės, o tai reiškia, kad, be kitų padarinių, šis partneris iš ES (ir ne tik) importuos mažiau produktų. Dėl to taip pat sumažės ES BVP¹¹. Vis dėlto akivaizdu, kad poveikį taip pat galėtų daryti tokie reiškiniai kaip ES importo tiekimo grandinės sutrikdymai, kitiems sektoriams padaryta žala ir tolesni struktūriniai pokyčiai, kurie šiame tyrime nevertinami.

Kalbant apie klimatą ir migraciją, naujausiais scenarijais patvirtinamas klimato kaitos¹² ir prašymų suteikti prieglobstį ES skaičiaus svyravimų tarpusavio ryšys. Netgi pagal vidutinio išmetamųjų teršalų kiekio scenarijų¹³ numatoma, kad dėl klimato kaitos poveikio prašymų suteikti prieglobstį skaičius iki šio šimtmečio pabaigos padidės 28 proc. (vidutiniškai per metus bus pateikiama dar po 98 000 prašymų suteikti prieglobstį).

Prisitaikymas prie klimato kaitos – tai procesas, kuriuo siekiama surasti sprendimus ir pasirengti šiems vidaus ir tarptautiniams sunkumams. Tai reiškia, kad reikia numatyti minėtą neigiamą klimato kaitos poveikį ir imtis atitinkamų veiksmų, siekiant užkirsti kelią žalai, kurią šis poveikis gali padaryti, arba ją kuo labiau sumažinti, arba pasinaudoti atsirandančiomis galimybėmis.

2005 m. Komisija pradėjo svarstyti būtinybę prisitaikyti prie Europos klimato pokyčių. Todėl 2009 m. buvo priimta baltoji knyga¹⁴, o 2013 m. – ES prisitaikymo prie klimato kaitos strategija (toliau – Strategija)¹⁵.

Rengiant Strategiją buvo apskaičiuotos keleto ES ekonomikos sektorių ekonominės, socialinės ir su aplinka susijusios neveikimo sąnaudos ir nustatyta, kad 2020 m. jos sieks 100 mlrd. EUR per metus, o 2050 m. – 250 mlrd. EUR per metus¹⁶. Iš dabartinių skaičiavimų matyti, kad iki 2080 m. neveikimo kaina gali proporcingai didėti¹⁷. Dabartiniai ekonominiai bendro visuotinio klimato kaitos poveikio vertinimo modeliai dėl jų sektorių vertinimo metodikų, įtraukiamo poveikio fizinei aplinkai, ekosistemoms, biologinei įvairovei ir jų paslaugoms, neapibrėžtumo ir

¹⁰ Į visuomenės prisitaikymą prie klimato kaitos neatsižvelgiama; dėl jo gali sumažėti neigiamas klimato kaitos trečiojoje šalyse poveikis.

¹¹ Taikant Jungtinio tyrimų centro projekto PESETA III tyrimo metodiką (bendroji kelių sektorių ir regionų pusiausvyra) taip pat paaiškinamas kitokio pobūdžio su ekonomika ir prekyba susijęs poveikis, pavyzdžiui, didesnis ES žemės ūkio produktų eksporto ir gamybos mastas (dėl kurio padidėtų ES BVP) dėl didėjančių žemės ūkio produktų kainų kitose pasaulio šalyse ir brangesnio importo iš vieno prekybos partnerio pakeitimo importu iš kito prekybos partnerio (prekybos srautų nukreipimas į kitas šalis). Numatomas grynasis poveikis – mažesnis ES BVP.

¹² Missirian et al. (2017), *Asylum applications respond to temperature fluctuations*, *Science* 358, 1610–1614.

¹³ Tarpvyriausybines klimato kaitos komisijos 4.5 tipines koncentracijų trajektorijas (angl. RCP 4.5) scenarijus.

¹⁴ „Prisitaikymas prie klimato kaitos. Europos veiksmų programos kūrimas“, KOM(2009) 147 galutinis, https://ec.europa.eu/health/ph_threats/climate/docs/com_2009_147_en.pdf.

¹⁵ „ES prisitaikymo prie klimato kaitos strategija“, COM(2013) 0216 final, https://ec.europa.eu/clima/policies/adaptation/what_it#tab-0-1.

¹⁶ 2012 m. Europos aplinkos agentūros ataskaita Nr. 12/2012 „Klimato kaita, poveikis ir pažeidžiamumas Europoje 2012 m.“ (angl. *Climate change, impacts and vulnerability in Europe 2012*).

¹⁷ Projektas COACCH (Bendras dėl klimato kaitos patiriamų išlaidų vertinimo modeliavimas, angl. *CO-designing the Assessment of Climate CHange costs*), <http://www.coacch.eu/>.

kritinių ribų gali būti netinkami. Taikant šiuos modelius gali būti nepakankamai įvertinama būsima rizika¹⁸.

Į Strategiją įtraukti aštuoni veiksmai, kuriais siekiama trijų konkrečių tikslų:

1. didinti ES šalių, regionų ir miestų atsparumą;
2. geriau pagrįsti sprendimų dėl prisitaikymo prie klimato kaitos priėmimo procesą;
3. didinti pagrindinių pažeidžiamų sektorių ir ES politikos atsparumą.

Nuo 2013 m. Komisija siekia šių trijų tikslų įvairiose savo veiklos srityse. Šiandien šie tikslai tebėra Komisijos darbo orientyrai.

Šioje ataskaitoje nagrinėjamas Strategijos vertinimo procesas ir rezultatai, įskaitant iki šiol ją įgyvendinant įgytą patirtį.

2. PROCESAS

Strategijoje teigiama, kad 2017 m. Komisija turėtų pateikti Europos Parlamentui ir Tarybai jos įgyvendinimo būklės ataskaitą ir prireikus pasiūlyti ją peržiūrėti. Todėl teikiama ši ataskaita ir prie jos pridedamas Komisijos tarnybų darbinis dokumentas, kuriame pateikiami vertinimo rezultatai.

Vadovaujantis Komisijos geresnio reglamentavimo gairėmis, vertinimas buvo atliekamas remiantis penkiais kriterijais: i) veiksmingumo, ii) efektyvumo, iii) aktualumo, iv) suderinamumo ir v) Europos pridėtinės vertės. Išsamus vertinimas pagal šiuos kriterijus pateikiamas pridedamame Komisijos tarnybų darbiniam dokumente.

Duomenys daugiausia buvo renkami pasitelkiant rangovus, kurie atliko literatūros apžvalgą, surengė tikslinę ir viešą apklausas, taip pat pokalbius ir praktinius seminarus ir atliko atvejų tyrimus.

Be to, Komisija savo analizę pagrindė keliais šaltiniais, kuriuose informacijos ieškojo tiesiogiai arba susijusių informaciją įtraukė pasinaudodama rangovo ataskaita. Keletas tokių šaltinių pavyzdžių yra kiti vertinimai, susiję su veiksmais, kurių imtasi pagal Strategiją¹⁹, valstybių narių nacionalinės strategijos, valstybių narių pagal Stebėsenos mechanizmo reglamentą²⁰ pateikta informacija, programų,

¹⁸ Stoerk T, Wagner G, Ward R E T (2018), *Recommendations for Improving the Treatment of Risk and Uncertainty in Economic Estimates of Climate Impacts in the Sixth Intergovernmental Panel on Climate Change Assessment Report, Review of Environmental Economics and Policy* 12: 371-376, <https://doi.org/10.1093/reep/rey005>.

¹⁹ Pvz., programos LIFE vertinimas (SWD(2017) 355, https://ec.europa.eu/info/publications/mid-term-evaluation-life-programme_en) ir Europos prisitaikymo prie klimato kaitos portalo („Climate-ADAPT“) vertinimas (EAA ataskaita Nr. 3/2018, <https://www.eea.europa.eu/publications/sharing-adaptation-information-across-europe/>).

²⁰ 2013 m. gegužės 21 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) Nr. 525/2013 dėl šiltnamio efektą sukeliančių dujų išmetimo stebėsenos bei ataskaitų ir kitos su klimato kaita susijusios nacionalinio bei Sąjungos lygmens informacijos teikimo mechanizmo ir kuriuo panaikinamas Sprendimas Nr. 280/2004/EB.

nuo 2014 m. finansuojamų Europos struktūrinių ir investicijų fondų (ESI fondų)²¹ lėšomis, įgyvendinimo ataskaitos ir ES bendrųjų programų lėšomis finansuojamų mokslinių tyrimų ir inovacijų projektų rezultatai.

3. VERTINIMO REZULTATAI

Apskritai Strategijos tikslai pasiekti – pažanga padaryta įgyvendinant visus aštuonis atskirus jos veiksmus. Šie veiksmai yra:

1. skatinti visas valstybes nares priimti išsamias prisitaikymo prie klimato kaitos strategijas;
2. programos LIFE²² lėšomis remti gebėjimų ir prisitaikymo prie klimato kaitos veiksmų stiprinimą Europoje;
3. prisitaikymą prie klimato kaitos įtraukti į Merų paktą²³;
4. užpildyti žinių spragas;
5. toliau plėtoti portalą „Climate-ADAPT“²⁴, kuris yra vieno langelio principu grindžiamas informacijos apie prisitaikymą prie klimato kaitos Europoje šaltinis;
6. sudaryti sąlygas didinti bendros žemės ūkio politikos, sanglaudos politikos ir bendros žuvininkystės politikos atsparumą klimato kaitai;
7. užtikrinti atsparesnę infrastruktūrą;
8. skatinti draudimu ir kitais finansiniais produktais apsaugoti investicijas ir verslo sprendimus nuo klimato kaitos poveikio.

2013–2018 m. valstybių narių, patvirtinusių nacionalines prisitaikymo prie klimato kaitos strategijas, skaičius padidėjo nuo 15 iki 25. Europos Sąjungoje atitinkami veiksmai skatinami ir stebimi įgyvendinant programos LIFE projektus ir Merų paktą dėl klimato ir energetikos (toliau – Merų paktas). Strategija padeda gilinti žinias apie prisitaikymą prie klimato kaitos ir jomis dalytis, siekiant pagrįsti sprendimų priėmimo procesą. Įgyvendinant Strategiją, prisitaikymo prie klimato kaitos aspektas įtvirtintas daugelyje pagrindinių ES politikos sričių ir finansavimo programų ir tapo jų orientyru, taip pat padėjo sustiprinti ryšius su tokiais sritimis kaip nelaimių rizikos mažinimas, infrastruktūros atsparumas ir finansų sektorius.

3.1. Aktualumas

Nuo tada, kai buvo priimta Strategija, vis daugėja įrodymų, kad oro ir kiti su klimatu susiję ekstremalūs reiškiniai Europoje tampa dažnesni ir smarkesni. Įgyvendinus dabartinius Paryžiaus susitarimu prisiimtus išmetamųjų teršalų kiekio sumažinimo įsipareigojimus²⁵, pasaulio klimatas, palyginti su ikipramoninio laikotarpio temperatūra, atšils daugiau kaip 3 °C. Todėl, norint trumpuoju, vidutinės trukmės ir ilguoju laikotarpiais mažinti ekonomines, socialines ir su aplinka

²¹ 2014–2020 m. šiuos fondus sudaro trys sanglaudos politikos fondai, t. y. Europos regioninės plėtros fondas (ERPF), Sanglaudos fondas (SF) ir Europos socialinis fondas (ESF), taip pat Europos žemės ūkio fondas kaimo plėtrai (EŽŪFKP) ir Europos jūrų reikalų ir žuvininkystės fondas (EJRŽF).

²² <http://ec.europa.eu/environment/life/>.

²³ <https://www.covenantofmayors.eu/>.

²⁴ <https://climate-adapt.eea.europa.eu/>.

²⁵ Nacionaliniu lygmeniu nustatyti įpareigojantys veiksmai (angl. NDCs). Taip pat žr. Jungtinių Tautų aplinkos programos (angl. UNEP) Atotrūkio išmetamųjų teršalų srityje ataskaitas, pateikiamas adresu <https://www.unenvironment.org/resources/emissions-gap-report>.

susijusias sąnaudas, būtina didinti ES atsparumą su klimatu susijusiems sukrėtimams.

Klimato kaitos padariniai turės didelės įtakos daugeliui ES gyventojų. Tiek valdžios institucijos, tiek privatūs suinteresuotieji subjektai (namų ūkiai, įmonės, investuotojai) turės apsvarstyti prevencinius veiksmus. Todėl pradiniai Strategijos tikslai geriau pagrįsti sprendimų priėmimo procesą ir didinti atsparumą Europoje tebėra aktualūs, ir jų reikėtų toliau siekti.

Nuo 2013 m. tokiomis tarptautinės politikos priemonėmis kaip Paryžiaus susitarimas, darnaus vystymosi tikslai ir Sendajaus nelaimių rizikos mažinimo programa²⁶ gerokai sustiprintas politinis postūmis visame pasaulyje remti prisitaikymą prie klimato kaitos. Norint veiksmingai spręsti neatidėliotinas problemas, kurių kyla dėl ekosistemų būklės blogėjimo, klimato kaitos poveikio, didėjančios nelygybės ir politinio nestabilumo, reikia kartu įgyvendinti klimato srities įsipareigojimus ir siekti darnaus vystymosi tikslų²⁷. Kadangi Strategijos tikslas buvo daugiausia dėmesio skirti klimato kaitos poveikiui ES teritorijoje, joje nenagrinėjamos galimos sąsajos su prisitaikymu prie klimato kaitos už ES ribų. Dėl trūkstamų įrodymų joje taip pat tik iš dalies atsižvelgiama į galimą klimato kaitos poveikį už Europos ribų ir į jo padarinius Europos Sąjungai.

Nepaisant to, iš šiandien gausėjančių įrodymų matyti, kad ES turi apsvarstyti klimato ir saugumo tarpusavio sąsajas ir atsižvelgti į (nepakankamo) prisitaikymo prie klimato kaitos ES nepriklausančiose šalyse tarpvalstybinį poveikį.

3.2. Veiksmingumas

Plačios apimties Strategijos tikslų per penkerius metus nepavyko visiškai pasiekti, tačiau padaryta tam tikra pažanga. Apskritai daugiau politinio dėmesio imta skirti prisitaikymo prie klimato kaitos klausimams ir būtinybei pasirengti neišvengiamam poveikiui.

Dabar nacionaliniu lygmeniu 25 valstybės narės yra patvirtinusios prisitaikymo prie klimato kaitos strategijas, o 2013 m. tokių valstybių narių buvo 15. Nuo 2014 m. pagal programą LIFE finansuojama 60 su prisitaikymu prie klimato kaitos susijusių projektų, kuriems skirta 184 mln. EUR ir kurių poveikis, įgyvendinus šiuos projektus ir pakartotinai taikant ir perkeliant atitinkamus sprendimus, pasireikš 1,8 mln. km² plote, t. y. ketvirtadalyje ES teritorijos. Įgyvendinant specialius programos LIFE projektus, taip pat padedama Graikijoje ir Kipre įgyvendinti nacionalines ir regionines prisitaikymo prie klimato kaitos strategijas. Be to, sparčiau įgyvendinti prisitaikymo prie klimato kaitos strategijas padėjo Europos struktūriniai ir investicijų fondai (ESI fondai) – siekiant veiksmingai ir efektyviai panaudoti lėšas, kaip būtina sąlyga nustatytas reikalavimas atlikti rizikos vertinimus, atsižvelgiant į prisitaikymą prie klimato kaitos²⁸.

Regionų ir vietos lygmenimis Komisija įtraukė prisitaikymą prie klimato kaitos į Merų paktą ir didina informuotumą, sutelkdama miestus ir padėdama jiems priimti

²⁶ <https://www.unisdr.org/we/coordinate/sendai-framework>.

²⁷ Žr. Pasaulio išteklių institutas (2018), *Connecting the Dots: Elements for a Joined-Up Implementation of the 2030 Agenda and Paris Agreement*.

²⁸ „Europos struktūrinių ir investicijų fondų *ex ante* sąlygų pridėtinė vertė“, SWD(2017) 127 *final*.

vietos prisitaikymo prie klimato kaitos strategijas. 2018 m. balandžio mėn. 1 076 Merų pakta pasirašę subjektai iš 25 ES valstybių narių, kuriose gyvena apie 60 mln. gyventojų, buvo įsipareigoję atlikti pažeidžiamumo ir rizikos vertinimus, taip pat parengti ir įgyvendinti prisitaikymo prie klimato kaitos planus ir apie juos pranešti. Apskaičiuota, kad Europos Sąjungoje apie 40 proc. miestų, kuriuose gyvena daugiau kaip 150 000 gyventojų, yra priėmę prisitaikymo prie klimato kaitos planus, skirtus europiečiams apsaugoti nuo klimato kaitos poveikio²⁹.

Vertinimo rezultatais taip pat patvirtinama, kad dėl Komisijos pastangų, visų pirma įgyvendinant ES mokslinių tyrimų ir inovacijų bendrąsias programas, taip pat pasitelkiant Europos prisitaikymo prie klimato kaitos portalą („Climate-ADAPT“), sukaupta gerokai daugiau žinių apie prisitaikymą prie klimato kaitos. Vis dėlto nepanaikinta nė viena prioritetinė žinių spraga, be to, atsirado naujų spragų. Pirmą, 2013 m. žinių spragos buvo suformuluotos ne kaip konkrečioms sektoriams skirti klausimai, o kaip negalutiniai rodikliai, todėl sudėtinga įvertinti padarytą pažangą. Antra, kaip dažnai atsitinka kalbant apie spragas kitose mokslo srityse, žinios niekada negali būti baigtinės ir neabejotinos. Vis dėlto netikrumo aspektą galima įtraukti į modeliavimą ir skaidraus ir atviro sprendimų priėmimo procesą; tai nėra neveikimo pateisinimas.

Taip pat aiški pažanga padaryta klimato kaitos aspektą integruojant į dabartinę ES politiką ir programas. Šioje srityje vis dar esama galimybių prisitaikymo prie klimato kaitos aspektą labiau integruoti į tam tikrą bendrą ES politiką, pavyzdžiui, prekybos ir žuvininkystės politiką. Kalbant apie prekybą, trūksta žinių apie šalutinį klimato kaitos trečiosiose šalyse poveikį – suprantant šį reiškinį, prisitaikymo prie klimato kaitos aspektą būtų galima veiksmingai integruoti į ES prekybos politiką. Kalbant apie žuvininkystę, nepakankamo klimato kaitos aspekto integravimo priežastis iš esmės yra nepakankamas dėmesys prisitaikymo prie klimato kaitos klausimui naudojantis susijusio ES fondo lėšomis.

Kalbant apie ES fondus, į Europos struktūrinius ir investicijų fondus klimato aspektas integruotas nevienodai: įdiegta su klimatu susijusių išlaidų stebėjimo sistema, tačiau kartais sudėtinga įvertinti, koku mastu investicijos iš esmės padėjo geriau prisitaikyti prie klimato kaitos. Dėl politikos sąveikos, ypač žemės ūkio sektoriuje, ne visada įmanoma visiškai atskirti klimato kaitos švelninimo ir prisitaikymo prie klimato kaitos išlaidas. Vis dėlto didelę finansavimo iš Europos regioninės plėtros fondo (ERPF) ir Sanglaudos fondo (SF) dalį galima tiesiogiai susieti su investicijomis, susijusiomis su prisitaikymu prie klimato kaitos. Be to, pagal dabartinę bendrą žemės ūkio politiką, kuri buvo priimta praėjus keliems mėnesiams nuo Strategijos priėmimo, taikoma keletas su prisitaikymu prie klimato kaitos ir klimato kaitos švelninimu susijusių priemonių (įskaitant tam tikrus kompleksinės paramos ir žalinimo reikalavimus), priskirtų keliems prioritetams. Toliau esančioje lentelėje pateikiami asignavimai prisitaikymui prie klimato kaitos, paskirstyti pagal įvairias finansavimo programas.

²⁹ Reckien et al. (2018), *How are cities planning to respond to climate change? Assessment of local climate plans from 885 cities in the EU-28*, *Journal of Cleaner Production*, 26 March 2018. Tyrimo koordinatorius šį skaičių nustatė remdamasis tyrimo duomenų baze – reprezentatyviaja 497 ES miestų, kuriuose gyvena daugiau kaip 150 000 gyventojų, imtimi.

**Su klimatu susiję 2014–2020 m. Europos struktūrinių ir investicijų fondų asignavimai
(mlrd. EUR ir visų asignavimų dalis, proc.)**

	ES parama	Su klimatu susiję asignavimai	Iš kurių		
			Tiesioginis klimato kaitos švelninimas	Tiesioginis prisitaikymas prie klimato kaitos	Paramos priemonės abiem veiklos rūšims
ERPF ir ETB ³⁰	196,7	37,9	30,8	3,4	3,6
		[19,3 %]	[15,7 %]	[1,7 %]	[1,8 %]
SF	63,4	17,6	13,4	3,0	1,3
		[27,8 %]	[21,1 %]	[4,7 %]	[2,0 %]
ESF ³¹ ir Jaunimo užimtumo iniciatyva	88,9	1,2	1,2	–	–
		[1,3 %]	[1,3 %]	–	–
EJRŽF ³²	5,7	1,0	1,0	–	–
		[18,2 %]	[18,2 %]		
EŽŪFKP ³³	99,0	56,5	5,4	7,5	43,6
		[57,1 %]	[5,5 %]	[7,6 %]	[44 %]
Iš viso	453,7	114,2	51,9	13,9	48,5
		[25,4 %]	[11,4 %]	[3,1 %]	[10,8 %]

Be to, 2014–2020 m. įgyvendinant visus didelės apimties projektus³⁴, finansuojamus Europos regioninės plėtros fondo ir Sanglaudos fondo lėšomis, turi būti didinamas atsparumas klimato kaitai, šiuo tikslu atliekant pažeidžiamumo ir rizikos vertinimus,

³⁰ Europos teritorinis bendradarbiavimas, http://ec.europa.eu/regional_policy/lt/policy/cooperation/european-territorial/.

³¹ Europos socialinis fondas, <http://ec.europa.eu/esf/home.jsp?langId=lt>.

³² Europos jūrų reikalų ir žuvininkystės fondas, https://ec.europa.eu/fisheries/cfp/emff_lt. Vertės siejamos su EJŽF lėšų dalimi, kuriai taikomas pasidalijamojo valdymo principas.

³³ Europos žemės ūkio fondas kaimo plėtrai, https://ec.europa.eu/agriculture/rural-development-2014-2020_lt.

³⁴ Kalbama apie didelės apimties projektus, kaip apibrėžta Bendrųjų nuostatų reglamento (2013 m. gruodžio 17 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (ES) Nr. 1303/2013) 100 straipsnyje, kuriems taikoma speciali vertinimo procedūra. Keletas iš tinkamo atsparumo klimato kaitai didinimo pavyzdžių yra projektai *Nuotekų šalinimas ir valymas Krko saloje, Kroatijoje*, CCI kodo numeris 2017HR16CFMP005, ir *S2 greitkelio statyba, atkarpa tarp Pulawskos ir Lubelskos sankryžų*, Lenkija, CCI kodo numeris 2017PL16CFMP014.

kuriais remiantis nustatomi, vertinami ir įgyvendinami atitinkami prisitaikymo prie klimato kaitos veiksmai.

Skiriant paramą iš Europos socialinio fondo ir Europos jūrų reikalų ir žuvininkystės fondo, nepaisant poveikio pažeidžiamiesiems gyventojams, užimtumui ir žuvų ištekliams, nebuvo konkrečiai siekiama penktojo teminio tikslo („Prisitaikymo prie klimato kaitos, rizikos prevencijos ir valdymo skatinimas“). Europos žemės ūkio garantijų fondas (EŽŪGF), kurio lėšomis finansuojamos BŽŪP tiesioginės išmokos, nėra vienas iš ESI fondų, tačiau apie 20 proc. tiesioginių išmokų galima laikyti susijusiomis su klimatu.

3.3. Efektyvumas

Tiesioginės administracinės Strategijos įgyvendinimo išlaidos buvo nedidelės. Jų daugiausia patyrė Komisija, išskyrus finansavimo programas, kurias įgyvendinant ES finansavimas buvo papildomas kitų (pvz., nacionalinių) organizacijų lėšomis³⁵. Kitų suinteresuotųjų subjektų išlaidos daugeliu atvejų buvo savanoriško pobūdžio, daugiausia susijusios su galimybėmis pasinaudoti ES lėšomis.

Dėl didinamojo Strategijos veikslių tokiose srityse kaip konsultavimas, veikslių koordinavimas, sklaida, parodomoji veikla ir integravimas į kitas politikos sritis ir finansavimo programas poveikio Strategijos nauda užtikrinta mažomis sąnaudomis.

Apskritai ši ES strategija yra ekonomiškai naudinga, nes aštuonis jos veiksmus galima laikyti itin ekonomiškai efektyviais. Pavyzdžiui, įvertinta, kad įgyvendinant programos LIFE projektus, įskaitant susijusius su prisitaikymu prie klimato kaitos, 2014 m. visuomenei suteikta apie 1,7 mlrd. EUR vertės naudos, t. y. keturis kartus daugiau negu visas tų metų programos LIFE biudžetas³⁶.

3.4. Suderinamumas

Ateityje klimato kaitos poveikis Europai bus didelio masto. Siekiant užtikrinti, kad veiksmais, kurių imamasi visais valdymo lygmenimis, būtų suteikiama pakankamai galimybių inicijuoti permainas, kad galėtume atremti sisteminius mūsų klimato, aplinkos ir visuomenės pokyčius, reikia gebėti prisitaikyti.

Strategija iš esmės suderinta su kita ES, nacionaline, regionine ir vietos politika ir prisitaikymo prie klimato kaitos veiksmais. Pagal Strategiją parengtos Komisijos gairės padėjo koordinuoti valstybių narių sektorių programas ir politiką, taip pat išspręsti kai kurias tarpvalstybines valstybių narių su klimatu susijusias problemas. ES makroregioninės strategijos³⁷ ir Merų paktas taip pat padėjo stiprinti panašias ES valstybių narių, kuriose kyla panaši su klimatu susijusi rizika, priemones.

Kalbant apie suderinamumą su tarptautine politika ir iniciatyvomis, padėtis ne tokia vienareikšmė. Tuo metu, kai buvo rengiama Strategija, Komisija nusprendė daugiausia dėmesio skirti kovai su klimato kaitos poveikiu ES teritorijoje, šiek tiek

³⁵ Pavyzdžiui, tais atvejais, kai valstybės narės rengė, įgyvendino, stebėjo ir vertino ES lėšomis (pvz., Europos regioninės plėtros fondo (ERPF) lėšomis) finansuojamas prisitaikymo prie klimato kaitos veiksmų ir atsparumo klimato kaitai didinimo programas.

³⁶ Programos LIFE laikotarpio vidurio vertinimas (SWD(2017) 355, pateikiamas adresu https://ec.europa.eu/info/publications/mid-term-evaluation-life-programme_en).

³⁷ http://ec.europa.eu/regional_policy/lt/policy/cooperation/macro-regional-strategies/.

panagrinėjant migracijos ir klimato kaitos tarpusavio sąsajas³⁸ ir galimus padarinius Europos Sąjungai.

Nepaisant to, įgyvendinant Strategiją padedama stiprinti ES išorės veiksmus atsparumo klimato kaitai srityje, šiuo tikslu stiprinant žinių bazę ir suteikiant pagrindą įvairioms prisitaikymo prie klimato kaitos galimybėms ir sprendimams, kurie galėtų būti svarbūs už ES ribų, išbandyti³⁹.

Žvelgiant į ateitį, Strategiją būtų galima pertvarkyti, siekiant ją geriau suderinti su nuo 2013 m. įvykusiais tarptautiniais politiniais įvykiais, taip pat geriau įvertinti tarpvalstybinius klimato kaitos poveikio ES nepriklausančiose šalyse padarinius Europos Sąjungai, atsirandančius dėl, pvz., migracijos srautų, prekybos ir finansinių srautų.

ES, kaip UNFCCC⁴⁰ šalis, turi teikti pažangos ir veiksmų prisitaikymo prie klimato kaitos srityje ataskaitas, taip pat galbūt iš naujo apibrėžti savo prisitaikymo prie klimato kaitos tikslus, peržiūredama savo strategijas ir politiką. Įgyvendinant Strategiją turėtų būti remiamas šis procesas, šiuo tikslu suvienijant Europos ir viso pasaulio pastangas prisitaikyti prie klimato kaitos.

Esama galimybių susieti būsimą ES prisitaikymo prie klimato kaitos politiką ir darnaus vystymosi tikslų, Biologinės įvairovės konvencijos⁴¹ ir Sendajaus nelaimių rizikos mažinimo programos įgyvendinimo procesus. Pavyzdžiui, daugelis rodiklių, nustatytų šių pasaulinių programų įgyvendinimo pažangai stebėti, itin svarbūs prisitaikymo prie klimato kaitos srityje. Be to, rengiamos modeliavimo priemonės, kuriomis integruojamas tvarumo aspektas, klimato kaitos scenarijai, taip pat klimato kaitos švelninimo ir prisitaikymo prie jos sričių uždaviniai⁴².

Kalbant apie Strategijos vidinį suderinamumą (t. y. jos turinio suderinamumą), nustatyta, kad ji itin suderinta, o keletas veiksmų papildo vienas kitą. Pavyzdžiui, užtikrintas didelis žinių apie prisitaikymą prie klimato kaitos srautas tarp ES lygmeniu jas kuriančių ir kaupiančių subjektų⁴³, portalo „Climate-ADAPT“⁴⁴ ir vietos valdžios institucijų, kurios būtina informacija naudojami Merų pakto iniciatyvai įgyvendinti. Vis dėlto, išsamiau išnagrinėjus veiksmų tarpusavio sąsajas

³⁸ Viename iš Komisijos tarnybų darbinių dokumentų, pridėtų prie 2013 m. Strategijos (SWD(2013) 138 *final*), buvo nagrinėjamas aplinkos būklės blogėjimo ir migracijos klausimas.

³⁹ Pavyzdžiui, 2017 m. ES ataskaitoje pagal UNFCCC dėl prisitaikymo prie klimato kaitos pristatoma, kaip, įgyvendinant Strategiją, Europoje populiarinamas ekosistemomis grindžiamas prisitaikymas prie klimato kaitos. Šioje ataskaitoje ES nepriklausančios šalys, kuriose kyla panašių sunkumų arba esama panašių ekosistemų, visų pirma pažeidžiamiausios šalys, gali rasti svarbios informacijos ir pavyzdžių.

⁴⁰ Jungtinių Tautų bendroji klimato kaitos konvencija.

⁴¹ Biologinės įvairovės konvencijos 15-ojo Aičio tikslo formuluotėje teigiama: „Iki 2020 m. turi būti padidintas ekosistemų atsparumas ir sustiprintas biologinės įvairovės indėlis didinant anglies sankaupas, šiuo tikslu išsaugant ir atkuriant ekosistemas ir biologinę įvairovę, be kita ko, atkuriant ne mažiau nei 15 proc. nualintų ekosistemų, taip padedant švelninti klimato kaitą, prisitaikyti prie jos ir kovoti su dykumėjimu“.

⁴² Žr. Pasaulio išteklių institutas (2018), *Connecting the Dots: Elements for a Joined-Up Implementation of the 2030 Agenda and Paris Agreement*.

⁴³ Pvz., įgyvendinant mokslinių tyrimų bendrąsias programas, taip pat tarp tokių institucijų kaip Komisija ir Europos aplinkos agentūra.

⁴⁴ ES prisitaikymo prie klimato kaitos portalas, <https://climate-adapt.eea.europa.eu/>.

ir visapusiškiau jomis naudojantis, būtų buvę galima dar labiau padidinti vidinį suderinamumą⁴⁵.

3.5. Europos pridėtinė vertė

Strategija Europai suteikiama pridėtinės vertės visų pirma todėl, kad ja sudaromos sąlygos integruoti prisitaikymo prie klimato kaitos aspektą į pagrindinius sektorius, valdymo lygmenis ir ES politiką.

Suinteresuotieji subjektai palankiai įvertino ES lygmeniu atliekamų prisitaikymo prie klimato kaitos mokslinių tyrimų teikiamą naudą, taip pat įgyvendinant tokias iniciatyvas kaip portalas „Climate-ADAPT“ skleidžiamas žinias.

Gali būti, kad nacionaliniu, regionų ir vietos lygmenimis sprendimus priimančios asmenys buvo priversti svarstyti prisitaikymo prie klimato kaitos klausimus be ES strategijos. Vis dėlto suinteresuotieji subjektai patvirtino, kad, be ES vadovavimo prisitaikymo prie klimato kaitos srityje, būtų buvusi padaryta mažesnė pažanga, taip pat būtų buvę mažiau paskatų stiprinti gebėjimus prisitaikyti prie klimato kaitos, visų pirma tarpvalstybiniu mastu ES makroregionuose, kuriems būdinga panaši su klimatu susijusi rizika⁴⁶, pavyzdžiui, upių baseinuose ir Alpių teritorijose. Be to, be Merų pakto ES miestai būtų labiau pažeidžiami, o vietos ir regionų subjektai turėtų mažiau mokslinių duomenų ilgalaikiam planavimui pagrįsti.

Be to, suinteresuotieji subjektai labai palankiai įvertino programos LIFE atliekamą skatinamąjį vaidmenį. Pagal programą LIFE, apskritai didinant ES aplinkos ir kovos su klimato kaita politikos įgyvendinimo veiksmingumą, stiprinami principu „iš apačios į viršų“ grindžiami prisitaikymo prie klimato kaitos veiksmai ir šios srities mokymasis.

Gali būti, kad Strategijos veiksmas, susijęs su draudimu ir finansų sektoriumi, nebuvo pakankamas, kad padėtų įveikti ligšiolines viešojo ir privačiojo sektorių bendradarbiavimo kliūtis. Nors jis padeda geriau suprasti, kaip veikia draudimo rinkos, kurios yra labai svarbi prisitaikymo prie klimato kaitos priemonė valstybės narėse, ypač draudimo vaidmenį su klimatu susijusios rizikos valdymo srityje, šis ES veiksmas dar neduoda aiškių rezultatų. Šiuo atveju Europos pridėtinė vertė priklauso nuo valdžios institucijų ir draudikų tarpusavio bendradarbiavimo, didinant informuotumą apie draudimo aprėpties skirtumus ir apie būtinybę užtikrinti, kad valdžios institucijos integruotų draudimo aspektą į visų rūšių su klimatu susijusios rizikos valdymo procesus.

⁴⁵ Pavyzdžiui, nuo 2007 m., įgyvendinant devynis programos LIFE projektus pagal 2 veiksmą, remiamos pagal 1 veiksmą rengiamos prisitaikymo prie klimato kaitos strategijos arba veiksmų planai (bendras biudžetas – 16 mln. EUR). Komisija siūlo, kad pagal kitą daugiametę finansinę programą į programą LIFE ir toliau būtų įtraukta klimato kaitos švelninimo ir prisitaikymo prie jos paprogramė. Pagal naująją programą LIFE daugiausia dėmesio turėtų būti skiriama strateginiams integruotiesiems projektams, padėsiantiems valstybėms narėms įgyvendinti pagrindinius klimato srities veiksmų planus ir strategijas, įskaitant su prisitaikymu prie klimato kaitos susijusius veiksmų planus ir strategijas.

⁴⁶ Parengtos keturios makroregioninės strategijos, į kurias visas integruotas prisitaikymo prie klimato kaitos aspektas: Adrijos ir Jonijos jūrų regiono, Alpių regiono, Baltijos jūros regiono ir Dunojaus regiono. Makroregioninė strategija – tai integruota Europos Vadovų Tarybos patvirtinta programa, kuri gali būti remiama Europos struktūrinių ir investicijų fondų ir kitų fondų lėšomis ir kuria siekiama spręsti bendras apibrėžtoje geografinėje teritorijoje kylančias problemas, įtraukiant valstybes nares ir ES nepriklausančias šalis. Daugiau informacijos pateikiama adresu http://ec.europa.eu/regional_policy/lt/policy/cooperation/macro-regional-strategies/.

Nors Strategijos 8 veiksme numatyta skatinti finansinius produktus, susijusius su atsparumą klimato kaitos poveikiui didinančiomis investicijomis, 2018 m. Komisijos tvaraus augimo finansavimo veiksmų plano⁴⁷ poveikis dėl jam parengti pasirinkto laiko į vertinimą neįtrauktas. Vis dėlto tikėtina, kad šis planas bus naudingas užtikrinant ES finansų sistemos stabilumą, šiuo tikslu įtraukiant su klimatu susijusią riziką į įmonių ir finansų įstaigų rizikos valdymo procesus. Šiuo veiksmų planu taip pat siekiama didinti sprendimų dėl investicijų, susijusių tiek su prisitaikymo prie klimato kaitos poreikiais, tiek su išmetamųjų teršalų kiekio mažinimo galimybėmis, skaidrumą ir tvarumą.

4. ĮGYTA PATIRTIS

Iš pirmiau nurodytų rezultatų ir pavyzdžių matyti, kad ES lygmeniu įgyvendinama prisitaikymo prie klimato kaitos strategija tebėra itin aktuali ir nacionalinių, regioninių ir vietos subjektų pastangoms prisitaikyti prie klimato kaitos suteikia pridėtinės vertės. Ji taip pat tebėra ekonomiškai efektyvi. Įgyvendinant Strategiją – politikos priemonę, kurios administracinė našta daugumai suinteresuotųjų subjektų nėra didelė, – pavyksta sutelkti sprendimus priimančių asmenų dėmesį į būtinybę pasirengti klimato kaitos keliamiems pavojams. Strategija veikia kaip atskaitos taškas, t. y. padeda sutelkti ir skatinti veiksmus kitais valdymo lygmenimis. Be to, ji padeda sėkmingai nukreipti pastangas į tikslą toliau užtikrinti, kad į ES politiką ir biudžetą būtų integruojami klimato kaitos aspektai.

Atlikdama vertinimą, Komisija įgijo vertingos informacijos apie pirmuosius penkerius praktinio Strategijos įgyvendinimo metus.

- **Žinių** apie prisitaikymą prie klimato kaitos **spragų** niekada negalima visiškai panaikinti, tačiau suinteresuotieji subjektai labai palankiai vertina nuo 2013 m. vykdomų ES mokslinių tyrimų ir inovacijų veiksmų teikiamą pridėtinę vertę. Galbūt dabar laikas daugiausia dėmesio skirti ne žinioms kaupti, o joms taikyti priimant sprendimus neaiškiomis aplinkybėmis, visų pirma kalbant apie galbūt labiau pažeidžiamus ekonomikos sektorius arba regionus, pavyzdžiui, žemės ūkį Viduržemio jūros regionuose arba Europos atokiausius regionus. Šiuo tikslu Komisija galėtų numatyti galimybes suinteresuotiesiems subjektams tarpusavyje ir su mokslo bendruomene keistis informacija apie sėkmingai taikomas prisitaikymo prie klimato kaitos priemones. Tam tikru mastu, nepaisant nepakankamų įrodymų ir laikantis atsargumo principo⁴⁸, principu „iš apačios į viršų“ grindžiamos ir kartu rengiamos prisitaikymo prie klimato kaitos priemonės gali paskatinti imtis veiksmų ir mokytis. Būtų galima reguliariai rengti struktūrizuotus mokslo ir politikos sričių dialogus, pavyzdžiui, kas dvejus metus vykstančios Europos prisitaikymo prie klimato kaitos konferencijos (angl. ECCA)⁴⁹ metu. Be to, siekiant geriau naudotis klimato kaitos poveikio ir prisitaikymo prie jo modeliais politikos formavimo tikslais, būtų galima sukurti prisitaikymo prie klimato kaitos analizės ir modeliavimo forumą. Tokiame

⁴⁷ COM(2018) 097. Taip pat žr. https://ec.europa.eu/info/publications/180308-action-plan-sustainable-growth_en.

⁴⁸ Šis principas įtvirtintas Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 191 straipsnio 2 dalyje, tačiau jame neapibrėžtas. 2000 m. Komisija paskelbė Komunikatą dėl atsargumo principo (KOM(2000) 0001).

⁴⁹ Kita Europos prisitaikymo prie klimato kaitos konferencija vyks Lisabonoje. Žr. <https://www.ecca2019.eu/>.

forume būtų galima išnaudoti bendras daugybės įvairių modelių galimybes, išnagrinėti skirtingų prisitaikymo prie klimato kaitos mokslinių tyrimų metodų pranašumus ir trūkumus ir nuolat teikti rekomendacijas dėl tolesnių veiksmų.

- Kalbant apie ilgalaikes investicijas į **infrastruktūrą**, atsparumo klimato kaitai didinimo aspektas yra labai svarbus – juo reikalaujama, kad tiek ekspertams, tiek sprendimus priimančioms asmenims, be kitų konkrečių prisitaikymo prie klimato kaitos standartų⁵⁰, būtų prieinami Žemės stebėjimo duomenys, kiti palydovų duomenys ir kosmoso paslaugos, piliečių mokslas ir rekomendacijos. Galima toliau labiau integruoti prisitaikymo prie klimato kaitos aspektą į infrastruktūrą, pvz., nustatant reikalavimą, kad, diegiant bet kokią ES lėšomis finansuojamą infrastruktūrą, būtina didinti atsparumą klimato kaitai⁵¹, visų pirma tais atvejais, kai tokia infrastruktūra yra labai svarbi stengiantis mažinti išmetamųjų teršalų kieki.
- Strategijos veiksmai galėtų būti **geriau suderinti** tarpusavyje. Veiksmų tarpusavio sąsajų atsirado savaime, tačiau jas būtų galima geriau nustatyti ir išnaudoti. Pavyzdžiui, platformoje „Climate-ADAPT“ galėtų būti pateikiamas išsamesnis vaizdas apie šiuo metu ES lėšomis finansuojamus mokslinių tyrimų projektus arba veiklos kryptis, pavyzdžiui, apie įvairias programas „Copernicus“ paslaugas. Be to, reikėtų dažniau keistis specialistams ir atitinkamoms nacionalinėms ir ES platformoms skirtomis metodikomis ir gaunamais duomenimis, pvz., naudojantis sąveikesnėmis priemonėmis arba organizuojant vaizdo seminarus.
- Be to, į Strategiją reikėtų geriau integruoti **tarptautinį prisitaikymo prie klimato kaitos aspektą**, siekiant ją suderinti su, be kita ko, pasauline bendra darnaus vystymosi, biologinės įvairovės ir nelaimių rizikos mažinimo politika ir šių sričių veiksmais. Taigi Komisija siekia tiek Europos Sąjungoje, tiek teikdama paramą besivystančioms šalims ir su jomis bendradarbiaudama, sutelkti integravimo srityje dedamas pastangas ir procesus, kad pasiektų darnaus vystymosi tikslus ir įgyvendintų priimtus klimato srities įsipareigojimus.
- Strategija buvo skatinama visais lygmenimis rengti prisitaikymo prie klimato kaitos planus, tačiau **įgyvendinant ir stebint** šiuos planus valstybėse narėse ji buvo mažiau veiksminga. Sparčiau įgyvendinti prisitaikymo prie klimato kaitos veiksmus galėtų padėti supaprastintas procesas, skirtas nacionalinių prisitaikymo prie klimato kaitos veiksmų įgyvendinimo pažangai stebėti ir tarpusavio mokymuisi palengvinti. Prisitaikymo prie klimato kaitos klausimas įtrauktas į Reglamentą dėl energetikos sąjungos valdymo⁵², kuris suteiks galimybę

⁵⁰ Komisija paprašė Europos standartizacijos organizacijų atnaujinti klimato kaitos poveikiui atsparios infrastruktūros transporto, energetikos ir statybos sektoriuose standartus. Žr. Komisijos sprendimą (C(2014) 3451).

⁵¹ Dabartiniuose Komisijos pasiūlymuose dėl 2021–2027 m. ES biudžeto numatoma, kad daugiau ES lėšomis finansuojamų investicijų į infrastruktūrą bus susijusios su atsparumu klimato kaitos poveikiui. Žr. pasiūlymą dėl Bendrųjų nuostatų reglamento (COM(2018) 375), visų pirma pasiūlymą dėl ERPF ir SF (COM(2018) 372 *final*). Visi teisiniai dokumentai ir informacijos suvestinės pateikiami adresu https://ec.europa.eu/commission/publications/regional-development-and-cohesion_lt. Taip pat žr. pasiūlymą dėl programos „InvestEU“ (COM(2018) 439) ir pasiūlymą dėl Europos infrastruktūros tinklų priemonės (EITP) (COM(2018) 438).

⁵² Pasiūlymas dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento dėl energetikos sąjungos valdymo, kuriuo iš dalies keičiama Direktyva 94/22/EB, Direktyva 98/70/EB, Direktyva 2009/31/EB, Reglamentas

valstybėms narėms sistemingsiau teikti nuolatinės ataskaitas dėl įvairių su prisitaikymu prie klimato kaitos susijusių tikslų ir daromos pažangos. Tai taip pat padės įgyvendinti Paryžiaus susitarimą. Taip turėtų būti sukurta patikimesnė visos ES masto nacionalinių, regioninių ir (arba) vietos strategijų stebėsenos sistema, kuri savo ruožtu galėtų padėti veiksmingiau nustatyti sritis, kuriose reikia imtis aktyvesnių veiksmų ir bendradarbiauti ir kuriose kyla bendrų sunkumų ar panašių neaiškumų.

- Kalbant apie **vietos prisitaikymo prie klimato kaitos strategijų** skaičių, pažanga lėtesnė, negu buvo numatyta 2013 m., ir įvairiose valstybėse narėse nevienoda. Tai tikriausiai susiję su nacionalinėmis aplinkybėmis, t. y. ar šalyje patvirtinti privalomi nacionalinės teisės aktai, pagal kuriuos vietos valdžios institucijos turi rengti vietos prisitaikymo prie klimato kaitos planus⁵³. Siekdama skatinti rengti ir įgyvendinti vietos prisitaikymo prie klimato kaitos strategijas, Komisija turėtų:
 - (1) skatinti valstybes nares apsvarstyti galimybes įdiegti sistemas, kuriomis būtų aktyviai ir nuolat stiprinami vietos veiksmi, ir
 - (2) didinti vietos valdžios institucijų informuotumą ir joms teikiamą techninę ir finansinę pagalbą, pvz., įgyvendinant Merų paktą arba kitas iniciatyvas, visų pirma tose valstybėse narėse, kuriose parengta mažiau vietos prisitaikymo prie klimato kaitos strategijų (t. y. Pietų ir Rytų Europoje)⁵⁴.
- Penkeri metai nuo Strategijos priėmimo dienos – pernelyg trumpas laikotarpis, kad būtų galima **išnagrinėti** (nepakankamo) **prisitaikymo prie klimato kaitos pasiskirstymo poveikį**. Numatomas poveikis kokybės ir kiekybės požiūriu ES regionuose bus labai nevienodas. Taip gali būti išbandomos ES solidarumo priemonės, taip pat jos ekonominė ir socialinė sanglauda: tiek regioniniu ir socialiniu požiūriu, tiek tarp ekonominės veiklos vykdytojų gali būti ir laimėtojų, ir pralaimėjusiųjų. Kad būtų galima įvertinti konkretų poveikį šalims, regionams, gyventojų grupėms ar sektoriams, reikėtų nustatyti tinkamus, ES lygmeniu bendrus veiklos rezultatų rodiklius. Baigus įgyvendinti pagal 2014–2020 m. daugiametę finansinę programą finansuojamus projektus, būtų galima nustatyti bendrus tinkamus ir novatoriškus socialinius rodiklius, kad būtų galima tiksliau įvertinti socialinį ir ekonominį kovos su klimato kaita ir prisitaikymo prie jos politikos poveikį. Taip būtų galima sukurti pažangesnį požiūrį į Komisijos sanglaudos politiką programavimo laikotarpiu po 2027 m.
- **Ateityje Strategija gali padėti tam tikrose srityse pasiekti geresnių rezultatų.** Keletas šių sričių pavyzdžių yra:
 - **nelaimių rizikos mažinimas**, ypač kiek tai sietina su prisitaikymo prie klimato kaitos perspektyvų įtraukimu į metodikas ir rodiklius, žiniomis, reikalingomis rizikos vertinimams atlikti, ir sistemingesniu prisitaikymo

(EB) Nr. 663/2009, Reglamentas (EB) Nr. 715/2009, Direktyva 2009/73/EB, Tarybos direktyva 2009/119/EB, Direktyva 2010/31/ES, Direktyva 2012/27/ES, Direktyva 2013/30/ES ir Tarybos direktyva (ES) 2015/652 ir panaikinamas Reglamentas (ES) Nr. 525/2013, (COM(2016) 759).

⁵³ Danijoje, Jungtinėje Karalystėje ir Prancūzijoje patvirtinti privalomi nacionalinės teisės aktai, pagal kuriuos vietos valdžios institucijos turi rengti vietos prisitaikymo prie klimato kaitos planus.

⁵⁴ Reckien et al. (2018), *How are cities planning to respond to climate change? Assessment of local climate plans from 885 cities in the EU-28*, *Journal of Cleaner Production*, 26 March 2018.

prie klimato kaitos ir nelaimių rizikos mažinimo specialistų dialogu. Taip pat būtų galima apsvarstyti galimybę didinti piliečių informuotumą;

- o geresnis prisitaikymo prie klimato kaitos aspekto integravimas į **ES jūrų ir žuvininkystės politiką** ir apskritai pakrantės regionuose. Net jeigu išmetamųjų teršalų kiekis ir temperatūra bus stabilizuoti, jūros lygis toliau kils. Kas trečias ES pilietis gyvena 50 km atstumu nuo jūros kranto, todėl, nesiimant prisitaikymo prie klimato kaitos priemonių, nuo jūros potvynių nukentės milijonai žmonių. ES politika, kuri turi įtakos sausumos ir jūros sąveikai pakrantės regionuose, pavyzdžiui, tokios priemonės kaip jūrinių teritorijų planavimas ir integruotas pakrantės zonos tvarkymas⁵⁵, programa „Europos horizontas“ ir Europos jūrų reikalų ir žuvininkystės fondas⁵⁶, taip pat Tarptautinio vandenynų valdymo darbotvarkėje⁵⁷ nustatyti veiksmai turėtų būti geriau pritaikyti ateityje spręsti šį klausimą;
- o **investuotojams ir draudikams**, kurie galbūt nepakankamai integruoja klimato kaitos aspektą į savo rizikos valdymo praktiką, skirtų priemonių kūrimas ir naudojimas⁵⁸. Neišnaudojamos galimybės tobulinti prognozes ir rizikos analizę pasitelkiant klimato kaitos paslaugas ir geriau dalijantis duomenimis⁵⁹ tais atvejais, kai naujos rinkos galimybės gali padėti geriau prisitaikyti prie klimato kaitos, visų pirma naudojantis pagal programą „Copernicus“ teikiama informacija apie klimatą⁶⁰. Europos kosmoso strategijoje⁶¹ kova su klimato kaita įvardyta kaip vienas iš svarbiausių naujų vartotojų poreikių;
- o **naudojimasis privačiosiomis investicijomis prisitaikymo prie klimato kaitos srityje**. Norint užtikrinti klimato kaitos poveikiui atsparią ekonomiką, viešųjų išteklių nepakaks. Siekiant taip pat pritraukti privatų finansavimą, tvaraus augimo finansavimo veiksmų plane⁶² numatoma suteikti aiškumo, ar tam tikros investicijos padeda prisitaikyti prie klimato kaitos, šiuo tikslu pasitelkiant aplinkos atžvilgiu tvarių investicijų taksonomiją⁶³. Šiais veiksmais kartu su parama investicijoms, teikiama pagal programą „InvestEU“, atveriamos galimybės nukreipti privačiojo sektoriaus veiksmus klimato kaitos poveikiui atsparių įmonių plėtojimo linkme ir rengti tikslinius prisitaikymo prie klimato kaitos projektus. Būtų geriausia, jeigu kartu būtų taikomos tokios priemonės kaip atsparumo

⁵⁵ Direktyva 2014/89/ES. Taip pat žr. <http://ec.europa.eu/environment/iczm/practice.htm>.

⁵⁶ COM(2018) 390 *final*.

⁵⁷ JOIN(2016) 49 *final*, https://ec.europa.eu/maritimeaffairs/sites/maritimeaffairs/files/join-2016-49_lt.pdf.

Šia darbotvarkė taip pat būtų galima naudotis siekiant spręsti problemą, susijusią su nuolatiniiais jūrų rūšių paplitimo ir gausumo pokyčiais, dėl kurių už kvotų nustatymą atsakingiems subjektams kyla sunkumų.

⁵⁸ <https://www.sciencedaily.com/releases/2018/05/180515081720.html>.

⁵⁹ Nuo maždaug 2015 m. ES mokslinių tyrimų ir inovacijų bendruomenė vis daugiau dėmesio skiria su klimatu susijusioms paslaugoms, <https://ec.europa.eu/programmes/horizon2020/en/news/european-research-and-innovation-roadmap-climate-services>.

⁶⁰ Žr. <https://climate.copernicus.eu/>.

⁶¹ COM(2016) 705.

⁶² COM(2018) 097. Taip pat žr. https://ec.europa.eu/info/publications/180308-action-plan-sustainable-growth_lt.

⁶³ Pasiūlymas dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento dėl sistemos tvariam investavimui palengvinti, COM(2018) 353.

klimato kaitai techniniai standartai ir sąnaudų ir naudos analizė, kuriomis būtų pabrėžiama ekonominė prisitaikymo prie klimato kaitos nauda;

- **ekosistemomis grindžiamas prisitaikymas prie klimato kaitos** (pvz., tausojanti žemės ūkio praktika, žalioji infrastruktūra, gamtos apsauga) duoda įvairiapusės naudos, be kita ko, biologinės įvairovės, ekosistemų, prisitaikymo prie klimato kaitos, klimato kaitos švelninimo, oro ir dirvožemio kokybės ir visuomenės gerovės srityse. Šį daugiafunkciškumo aspektą reikėtų geriau įtvirtinti prisitaikymo prie klimato kaitos būdų vertinimo procese. Taip būtų sudaromos sąlygos gamtiniams prisitaikymo prie klimato kaitos sprendimams trumpuoju laikotarpiu konkuruoti su kitais – įprastais arba vadinamaisiais pilkaisiais – infrastruktūros sprendimais. Ekosistemomis grindžiamo prisitaikymo prie klimato kaitos aspektą taip pat būtų galima įtraukti į kapitalo didinimo ir investicijų sritį. Siekiant įgyvendinti tvaraus augimo finansavimo veiksmų planą, šiuo tikslu skatinant investuoti į žaliają infrastruktūrą ir gamtinius sprendimus, reikėtų atsižvelgti į patirtį, įgytą įgyvendinant programą LIFE (įskaitant jos Gamtos turtų finansavimo priemonę), programą „Horizontas 2020“ ir kitus ES lėšomis finansuojamus projektus;
- paskatos tvirtinti ir stebėti **vietos prisitaikymo prie klimato kaitos strategijas ir veiksmus**. Svarbu labiau integruoti prisitaikymo prie klimato kaitos aspektą į nacionalines ir (arba) regionines teisinės sistemas (pvz., miestų planavimo, teritorijų planavimo ir pakrančių zonų planavimo teisinės sistemas). Turėtų būti skatinama visais atitinkamais valdymo lygmenimis prisiimti politinius įsipareigojimus, todėl regioninės ir vietos valdžios institucijoms turėtų būti teikiama didesnė techninė pagalba ir didinamas prisitaikymo prie klimato kaitos finansavimas. Remiantis Reglamente dėl energetikos sąjungos valdymo numatytais nuolatiniais nacionaliniais daugiapakopiais dialogais klimato ir energetikos klausimais, Merų paktas galėtų padėti nustatyti nacionalinius gerosios patirties pavyzdžius ir jais dalytis, siekiant įtraukti miestus;
- geresnė **geografinių regionų**, kuriems būdingos konkrečios aplinkos problemos, gamtos kliūtys ar pažeidžiamumas didelės su klimato kaita susijusios rizikos požiūriu, pavyzdžiui, atokiausių regionų, parengtis;
- paskatos **įvertinti ir nustatyti socialinį pažeidžiamumą su klimatu susijusiems reiškiniams**, taip pat nustatyti pažeidžiamas grupes ir visais atitinkamais valdymo lygmenimis jas įtraukti į sąžiningos prisitaikymo prie klimato kaitos politikos formavimo procesą. Pavyzdžiui, Komisija galėtų labiau pabrėžti būtinybę vertinti, planuoti ir įgyvendinti socialiniu požiūriu teisingą prisitaikymo prie klimato kaitos miestuose politiką, šiuo tikslu įgyvendindama ES lėšomis finansuojamas programas, pvz., padėdama stiprinti savivaldybių gebėjimus, kad jos galėtų formuoti socialiniu požiūriu teisingą prisitaikymo prie klimato kaitos politiką. Atskaitos tašku būtų galima laikyti keletą tokios veiklos pavyzdžių Suomijoje, Slovakijoje ir Prancūzijoje⁶⁴;

⁶⁴ Kai kurios vietos valdžios institucijos (pvz., Helsinkio metropolinėje zonoje Suomijoje, Košicėje ir Trnavoje Slovakijoje, Vailėje Danijoje ir Paryžiuje Prancūzijoje) jau yra nustačiusios socialiniu

- **visuomenės sveikatos ir prisitaikymo prie klimato kaitos** tarpusavio sąsajų stiprinimas, visų pirma siekiant stiprinti kelių sektorių bendradarbiavimą rizikos vertinimo ir stebėsenos klausimais, taip pat, be kita ko, vietos lygmeniu didinti sveikatos priežiūros sektoriaus informuotumą ir stiprinti jo gebėjimus mažinti dabartinį ir būsimą su klimato kaita susijusį pavojų sveikatai. Pavyzdžiui, Komisija galėtų toliau remti geriausios patirties pavyzdžių ir naujų žinių apie su klimato kaita susijusį pavojų sveikatai kūrimo ir dalijimosi jais procesus, šiuo tikslu pasitelkdama programą „Horizontas 2020“ ir paskesnę programą, taip pat programą LIFE ir galbūt siūlomo 2021–2027 m. „Europos socialinio fondo +“ kryptį „Sveikata“⁶⁵;
- **ryšių su klimato kaitos švelninimo politika** skatinimas visais valdymo lygmenimis. ES lygmeniu Komisija įtrauks prisitaikymo prie klimato kaitos aspektą į savo būsimą ilgalaikę išmetamo dujų kiekio mažinimu grindžiamą vystymosi strategiją. Prisitaikymas prie klimato kaitos padeda užtikrinti ekonominį ir socialinį stabilumą, o neprisitaikant prie jos (arba prisitaikant netinkamai) didės nelygybė ir sumažės teritorinė sanglauda, taip pat padidės saugumo rizika ir priverstinio gyventojų perkėlimo mastas. Nacionaliniu lygmeniu prisitaikymo prie klimato kaitos tikslai bus įtraukiami į nacionalinius energetikos ir klimato srities veiksmų planus (angl. NECPs), rengiamus pagal Reglamentą dėl energetikos sąjungos valdymo. Komisija tikisi, kad šiuose veiksmų planuose bus atsizvelgiama į būtinybę didinti sektorių, kurie yra labai svarbūs mažinant išmetamųjų teršalų kiekį (pvz., žemės naudojimo, žemės ūkio, energetikos arba transporto), atsparumą klimato kaitai.

Apskritai, nepaisant savanoriško ir netiesioginio aštuonių Strategijoje nustatytų veiksmų pobūdžio (gairės, koordinavimas, moksliniai tyrimai, sklaida, prisitaikymo prie klimato kaitos aspekto integravimas į politiką ir sektorius), šiais veiksmais skatinamas ir remiamas nacionalinis, regioninis, vietinis ir tarpvalstybinis prisitaikymas prie klimato kaitos.

Strategija tapo orientacine bendradarbiavimo sistema, suteikiančia galimybę atnaujinti žinias ir pranešti apie būtinybę pertvarkyti mūsų visuomenę tais atvejais, kai pasireiškia klimato poveikis. Be Strategijos nebūtų buvę įmanoma padaryti lygiavertės pažangos, visų pirma žinių kaupimo ir dalijimosi jomis, taip pat prisitaikymo prie klimato kaitos aspekto integravimo į ES politiką srityse. Komisijos prisitaikymo prie klimato kaitos tikslai vykdant 2021–2027 m. biudžetą grindžiami jau 2013 m. Strategijoje įtvirtintais sumanymais.

Pavyzdžiui, Komisija ketina 25 proc. kitos daugiametės finansinės programos (2021–2027 m.)⁶⁶ lėšų panaudoti su klimato kaitos švelninimu ir prisitaikymu prie

požiūriu dėl klimato kaitos pažeidžiamas grupes ir pradeda planuoti ir įgyvendinti socialiniu požiūriu teisingus prisitaikymo prie klimato kaitos srities veiksmus. Šaltinis – Breil M., Downing D., Kazmierczak A., Mäkinen K., Romanovska L. (2018), *Social vulnerability to climate change in European cities – state of play in policy and practice*, European Topic Centre on Climate Change impacts, Vulnerability and Adaptation (ETC/CCA), Technical paper 2018/1, https://doi.org/10.25424/CMCC/SOCVUL_EUROPCITIES.

⁶⁵ (COM(2018) 382).

⁶⁶ COM(2018) 322. Visi teisiniai dokumentai ir informacijos suvestinės pateikiami adresu https://ec.europa.eu/commission/publications/factsheets-long-term-budget-proposals_lt.

jos susijusiems tikslams⁶⁷ siekti. Šiame pasiūlyme numatyta 35 proc. ES mokslinių tyrimų bendrajai programai skirtų lėšų panaudoti su klimatu susijusiose srityse⁶⁸. Europos regioninės plėtros fondo dalis, kurią numatoma skirti su klimato kaita susijusiems veiksams, bus 30 proc., o Sanglaudos fondo – 37 proc. Kalbant apie šias dvi finansavimo programas, palyginti su dabartiniu laikotarpiu, šiai sričiai skiriama gerokai daugiau lėšų. Be to, Komisijos pasiūlymuose⁶⁹ numatoma, kad:

- (1) bus daugiau ES lėšomis finansuojamų investicijų į infrastruktūrą, kuriomis siekiama didinti atsparumą klimato kaitai, ir
- (2) sanglaudos politikos fondų paramai, kai taikytina, bus keliamas reikalavimas parengti su nacionalinėmis prisitaikymo prie klimato kaitos strategijomis suderintus nelaimių rizikos valdymo planus ir nacionalinius energetikos ir klimato srities veiksmų planus.

Ši veikla bus remiama pagal Komisijos tvaraus augimo finansavimo iniciatyvą įgyvendinamomis teisėkūros ir ne teisėkūros priemonėmis, kad privatųjį kapitalą būtų galima nukreipti į klimato kaitos švelninimo ir prisitaikymo prie jos veiklą ir suteikti daugiau galimybių naudotis mišriojo finansavimo priemonėmis.

Be to, Komisija prisitaikymo prie klimato kaitos aspektą dar labiau sustiprino savo pasiūlyme dėl teisėkūros procedūra priimamo akto dėl būsimos bendros žemės ūkio politikos⁷⁰, pagal kurį prisitaikymas prie klimato kaitos dabar aiškiai apibrėžtas kaip vieno iš devynių konkrečių tikslų dalis, taip pat nustatyti konkretūs poveikio ir rezultatų rodikliai, skirti pažangai stebėti. Tikimasi, kad 40 proc. būsimos BŽŪP biudžeto lėšų padės įgyvendinti veiksmus klimato kaitos srityje, taip pat kad pagal valstybių narių BŽŪP strateginius planus bus parengtos poreikių vertinimo grindžiamos intervencijos strategijos, atsižvelgiant į atitinkamą kovos su klimato kaita politiką ir planavimą⁷¹.

Šiuo etapu Komisija mano, kad dabartinė Strategija atitinka paskirtį, tačiau pripažįsta, kad nuo 2013 m. prisitaikymo prie klimato kaitos poreikiai padidėjo ir pasikeitė. Prieš priimant sprendimą dėl galimos Strategijos peržiūros, reikės atsižvelgti į keletą iki 2020 m. vykstančių renginių ir procesų ir į jų rezultatus, pvz., į:

- 2018 m. vykstančią UNFCCC COP 24⁷² ir skatinamąjį (Talanoa) dialogą. Prisitaikymas prie klimato kaitos – svarbus Paryžiaus susitarimo darbo programos, dėl kurios šiuo metu vyksta derybos, aspektas. 24-oji Jungtinių Tautų bendrosios klimato kaitos konvencijos šalių konferencija ir Talanoa dialogas padės skatinti pasaulio ir Europos lygmenimis apmąstyti bendrą ir

⁶⁷ Atkreipkite dėmesį į tai, kad, ES biudžeto lygmeniu teikiant ataskaitas apie klimato aspekto integravimą, nėra atskiriamas klimato kaitos švelninimas ir prisitaikymas prie jos.

⁶⁸ COM(2018) 435 ir https://ec.europa.eu/commission/publications/research-and-innovation-including-horizon-europe-iter-and-auratom-legal-texts-and-factsheets_lt.

⁶⁹ Pasiūlymas dėl Bendrųjų nuostatų reglamento (COM(2018) 375), visų pirma pasiūlymas dėl ERPF ir SF (COM(2018) 372 *final*). Visi teisiniai dokumentai ir informacijos suvestinės pateikiami adresu https://ec.europa.eu/commission/publications/regional-development-and-cohesion_lt. Taip pat žr. pasiūlymą dėl programos „InvestEU“ (COM(2018) 439) ir pasiūlymą dėl Europos infrastruktūros tinklų priemonės (EITP) (COM(2018) 438).

⁷⁰ COM(2018) 392.

⁷¹ Kaip nurodyta Komisijos pasiūlymo (COM(2018) 392) 96, 97 ir 103 straipsniuose ir XI priede.

⁷² 24-oji Jungtinių Tautų bendrosios klimato kaitos konvencijos šalių konferencija, <http://cop24.gov.pl/>.

pavienių subjektų pažangą, padarytą siekiant ilgalaikių Paryžiaus susitarimo tikslų. Tai gali turėti įtakos diskusijoms dėl prisitaikymo prie klimato kaitos, ypač atsižvelgiant į Tarpvyriausybinės klimato kaitos komisijos (angl. IPCC) specialiąją ataskaitą dėl visuotinio atšilimo 1,5 °C poveikio ir į jos specialiąją ataskaitą dėl klimato kaitos, vandenynų ir kriosferos;

- pradinį Reglamento dėl energetikos sąjungos valdymo įgyvendinimą. Atitinkamais atvejais į nacionalinius energetikos ir klimato srities veiksmų planus taip pat bus įtraukiami prisitaikymo prie klimato kaitos tikslai. Šiame reglamente reikalaujama, kad Komisija įvertintų šių veiksmų planų projektus, ir jai suteikiama teisė dėl jų teikti rekomendacijas. Valstybės narės turės deramai atsižvelgti į bet kokias rekomendacijas arba viešai paskelbti priežastis, dėl kurių į jas neatsižvelgė. Prisitaikymo prie klimato kaitos aspektas taip pat bus įtrauktas į ilgalaikes nacionalines strategijas, o šios turės būti suderintos su nacionaliniais energetikos ir klimato srities veiksmų planais. Valstybės narės sistemingiau ir reguliariau teiks pažangos, daromos prisitaikymo prie klimato kaitos srityje, ataskaitas, o šis procesas bus palengvinamas priimant įgyvendinimo aktus dėl šių ataskaitų struktūros ir formato;
- ES ilgalaikę išmetamo šiltnamio efektą sukeliančių dujų kiekio mažinimo strategiją. Į šią ilgalaikę strategiją bus įtrauktas prisitaikymo prie klimato kaitos aspektas, pabrėžiant, kad ES įmonės ir valdžios institucijos turi pasirengti iš pradžių lėtai pasireiškiančiam poveikiui, pavyzdžiui, tokiems reiškiniams kaip kylantis jūros lygis arba vandens trūkumas. Šia strategija taip pat bus skatinama į suderintus veiksmus klimato kaitos srityje ir šios srities sprendimus įtraukti bendras klimato kaitos švelninimo ir prisitaikymo prie jos priemones.

Kol kas, įgyvendinant ES aplinkos ir jūrų politiką (pvz., Dirvožemio apsaugos teminę strategiją, Biologinės įvairovės strategiją) ir Bioekonomikos strategiją, atliekant nuolatinius bendros žemės ūkio politikos, regioninės politikos, sanglaudos politikos vertinimus ir vykdant būsimą 2021–2027 m. biudžetą, bus toliau telkiamos integravimo srityje dedamos pastangos. Parama prisitaikymui prie klimato kaitos pagal programas LIFE ir „Horizontas 2020“, taip pat iš sanglaudos politikos fondų bus teikiama iki 2020 m.; tikimasi, kad atnaujintas Sąjungos civilinės saugos mechanizmas, jeigu jis bus priimtas, padės stiprinti prisitaikymo prie klimato kaitos ir nelaimių rizikos mažinimo tarpusavio sąsajas, o miestuose Merų paktas padės daryti pažangą ir apsaugoti Europos Sąjungos piliečius nuo klimato kaitos poveikio.